

KESKELLÄ ILMASTONMUUTOSTA – GRAALIN MALJAA ETSIMÄSSÄ

Tässä tekstissä etsin kiinnostukselleni uskollisesti sekä jungilaisen psykologian että J.L. Morenon psykodraaman näkökulmista, miksi ilmastonmuutokseen on niin vaikea edelleen puuttua ja kohdata tosiasioita. Tarkoituksenmukaisten valintojen tekeminen näyttäytyy haastavalta niin yksilöille kuin yhteisöille ja poliittista valtaa käyttäville. Tarjoilen tämän pohdinnan kahdessa osassa, joista osa II tulee myöhemmässä vaiheessa.

Osa I: LUONTO

Erikoistutkija Juha Pöyry Suomen Ympäristökeskuksesta esitelmöi psykodraamayhteisön ensimmäisessä ilmastotapaamisessa Kulttuurikeskus Sofiassa 30.3.2019. Faktat menneisyyden kehityksestä ja tulevan ennusteista paljastivat, että ilmastonmuutos on kiihtyvää ja ihmisen vaikutus siihen on kiistatonta. Ilmastonmuutos merkitsee laajaa ekologista muutosta niin kasvillisuuteen, maaperään, vesistöihin ja eliöstöihin ja eläimiin sekä ihmiseen joka puolella maapalloa ellei hiilidioksidipäästöjä onnistuta vähentämään riittävästi (lämpeneminen pysähtyisi 1,5 asteeseen) seuraavien lähivuosien aikana, vuoteen 2040 mennessä. Näihin meille esitettyihin tilastotieteellisiin faktoihin en tarkemmin tässä puutu. Ne ovat luettavissa myös IPCC:N ILMASTORAPORTISTA.

Tutkimme ilmastonmuutosta myös sosiodraamallisin keinoin. Opimme, miten tärkeää on luoda perusta ratkaisujen löytämiseksi suhteessa ja kohtaamisessa. Aidossa kohtaamisessa tulee kuulluksi ja kunnioitetuksi vaikka mielipide ja näkökulma olisivat erilaiset. Työskentelyssä omassa roolissani korostui poikkitieteellisen kohtaamisen ja kunnioittamisen tarve etsittäessä ilmastonmuutokseen kestäviä ratkaisuja. J.L. Morenon teorioiden ja työkäytäntöjen keskeisimmistä käsitteistä ovat juuri suhde ja kohtaaminen.

Erityisesti ilmastonmuutoksen liittyvässä kysymyksessä suhde luontoon ja sen kohtaaminen nousee tietenkin merkittäväksi. Millainen on niiden ihmisten suhde luontoon, jotka päättävät asioista, jotka vaikuttavat siihen?

Se mistä ilma, maa ja vesi koostuvat ovat elementtejä, joista me itse koostumme. Se mitä ympäristölle tapahtuu, on täten meissä itsessämme. Siinä missä luonto ympärillämme muuttuu tarkoittaa se muutosta myös ihmisessä – niin fyysisesti kuin psyykkisesti. Tämä pätee myös toisinpäin: se, mitä ihmisen psyykessä tapahtuu ja mitä se sisältää, vaikuttaa myös ihmisen toiminnan kautta luontoon. Sillä kaiken toiminnan tai roolimme juuret ulottuvat syvälle psyyken tiedostamattomiin osiin.

Nykyihmisen vääristynyt luontosuhde

Ihminen ja hänen psyykensä ovat osa suurta luontoa mutta ihmisen suhde luontoon on vuosisatojen kuluessa etäänäntynyt pitkälle alkuperäisestä.

Muinainen ihminen ei ollut vielä tietoinen siitä, että hän olisi erillinen, hän oli yhtä luonnon kanssa. Tämän taustalla jungilaisen psykologian mukaan on, että psyyken kokonaisuudessa ei ollut vielä rajaa tietoisesta ja tiedostamattomasta välillä. Raja syntyi vähitellen. Mitä tietoisemmaksi ihminen tuli itsestään ja erillisyydestään luonnosta, hän asettui samalla sitä vastapäätä. Syntyi suhde. Suhteessa luontoon ihminen koki erilaisia tunteita, hän havainnot luonnon ilmiöistä ja kiertokulkua, sen eri

elementit saivat symbolisia merkityksiä. Luontosuhteesta kehittyi vähitellen myös spirituaalinen: luonnon jumalia palvottiin ja niille uhrattiin. Esihistorian ihminen oppi kunnioittamaan luontoa, elämään sen ehdoilla ja luontoa myötäillen. Hän tiedosti henkiinjäämisen olevan riippuvainen luonnon-anneista ja ilmiöistä.

Tällainen moniulotteisesti ravitseva, yksilöllistä ja yhteisöllistä merkitystä sisältävä luontosuhde on nyky-yhteiskunnassa muuntunut materialistiseksi hyötysuhteeksi. Suurin osa ihmisistä on etäännyttänyt luonnosta yhä kauemmaksi. Yhä harvemmalla on enää henkilökohtaisia kokemuksia luonnossa vaeltamisesta ja olemisesta. Se, mitä luonto tarjoaa, arvioidaan taloudellisen hyödyn näkökulmalta ja uhrataan mielihyvää, statusta ja mukavuutta tuottavan kulutuksen alttarilla ja palvelukseen. Luonnon voimien seuraukset aiheuttavat uutisvirran, jossa keskitytään lähinnä arvioihin taloudellisista menetyksistä ja ihmisuhreista.

Muutoksen ehdoista

Suomalaisilla lienee yksi edullisimmista ympäristöistä toteuttaa ja ylläpitää kunnioittavaa ja hyvinvointia lisäävää yhteyttä luontoon. Sen kehittämiseksi ja luonnon merkityksen esillä pitämiseksi on Suomessa useita mahdollisuuksia, vaikei olisi omaa mökkiäkään. Monilta paikkakunnilta löytyy luonnonsuojeluun, retkeilyyn ja luontoarvoja edustavia pieniäkin yhteisöjä ja yhdistyksiä, joihin on matala kynnyksellä liittyä. Niissä suhde luontoon elää ja voi hyvin, joten toivoisin, että näissä saaduista luontokokemuksista ja niiden vaikutuksesta arkeen ja omiin asenteisiin ja arvoihin saisi kuulla enemmän.

C.G.Jungin psykologian ekologinen näkökulma kehottaakin nykyihmistä etsimään tapoja ja keinoja löytää ja ylläpitää yhteyttä luontoon sekä itsessään että ympäristössään. Yhteys omaan sisäiseen luontoon on aktiivinen esimerkiksi silloin, kun ihminen on suhteessa uniensa hahmoihin ja keskusteluyhteydessä näin tiedostamattomansa kanssa. Kun yhteys luontoon ympäristössä löytyy, myös tämä suhde alkaa elää emotionaalisella, symbolisella tavalla mutta lisäksi ihmiselle avautuu ympäristön numinoosi, pyhä ulottuvuus. Tällainen yhteys virittää toiminnan, joka suojaa ja kunnioittaa, sitä mikä koetaan pyhäksi, mikä muuttaisi asennetta ympäristöongelmiin ja luontoon.

Pyhän ulottuvuus on löydettävissä myös Morenon ajattelusta. Aidon kohtaamisen kokemuksessa on mahdollista saada kokemuksellinen yhteys pyhään - myös ryhmissä, suhteiden muodostamassa kokonaisuudessa. Pyhä on kolmantena näissä hetkissä läsnä. Jungilainen psykoanalyttikko, ekopsykologi Dennis Merrit toteaaakin, että pyhän ulottuvuuden yhdistyminen tieteen, taiteen, teknologian ja opetuksen maailmoihin ja näissä toimivien ihmisten ajatteluun kykenee muokkaamaan ihmisen toiminnasta ja poikkitieteellisestä yhteistyöstä ja ratkaisujen etsinnästä holistista sekä toisten tietotaitoa kunnioittavaa.

Jung painottaa psyyken kokonaisuutta. Psyyken sisäisistä ohjaajista yksinään egon valta ohjaa ihmisen toimintaa kohti hyväksikäyttöä, hyödyn etsintää ja kontrollointia. Tästä ja muista psyyken sisäisten ohjaajien vaikutuksesta ja käytännön kokemuksista suhteessa luontoon järjestämillänne nk. Aikamatkoilla esihistoriaan, luontoon ja itseensä on tulossa lisää Osassa II.

Osa I kirjallisuusähteet: Grandell T.: Matka luovuuden lähteelle (2014) ja Merrit, D.: luento Fordham conference Jung in the Academy and Beyond 2012 (homepage: Facing difficult truths. Climate Psychology Alliance)